

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

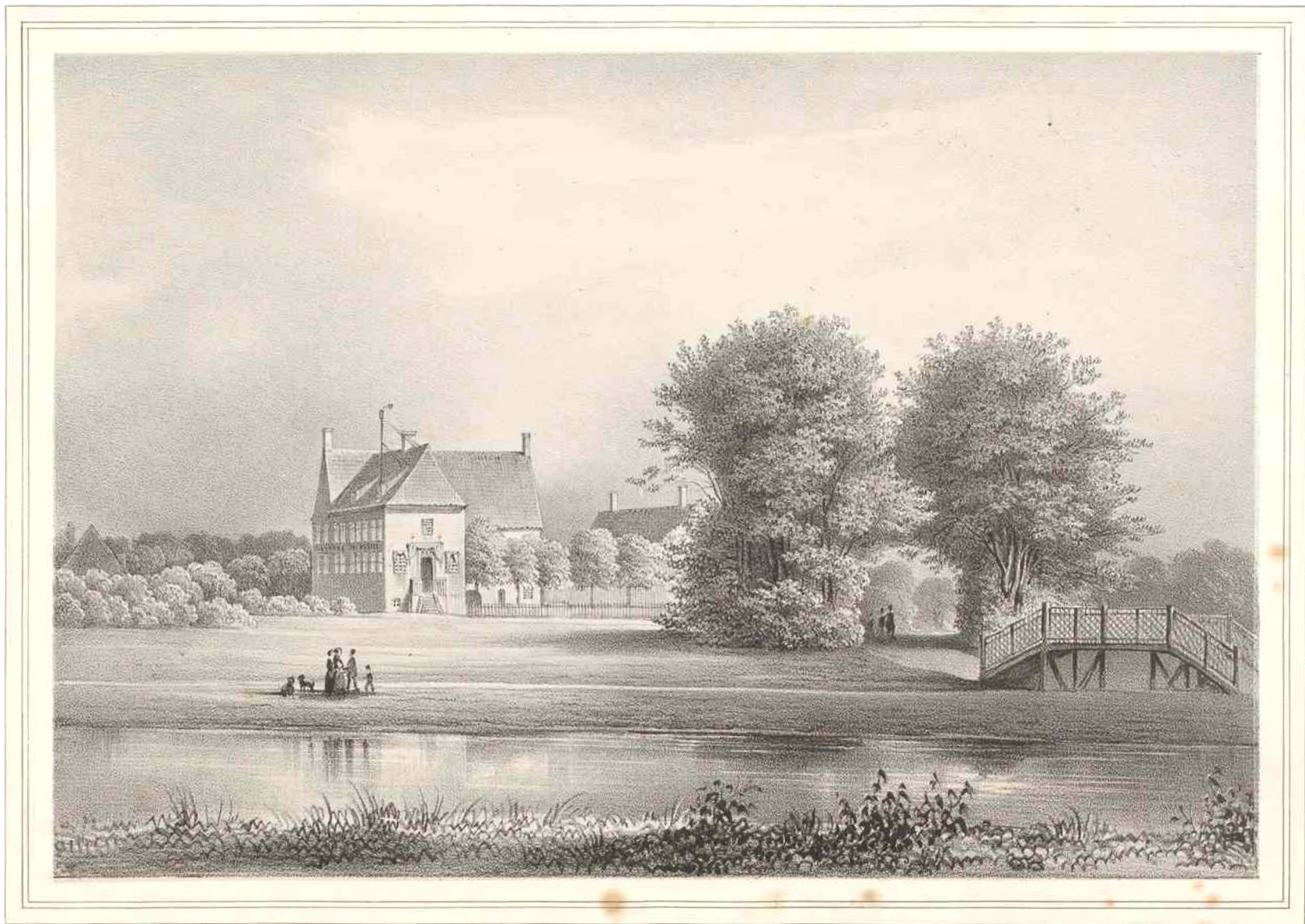
Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

F. Böttcher sc.

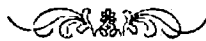
C. A. Reitzels Forlag.

Ein Barentson & Co. lith. Inst.

AASTRUP,
(i Sjælland, opført 1613)

AASTRUP,

(i Sjælland, opført 1613)

I Saaby Sogn i Bødsborg Herred, noget over 2 Mile Vest for Roeskilde, ligger Herregaarden Aastrup, netop paa Grændsen af Kjøbenhavns og Holbøks Amter, saa at den ofte henregnes til det Sidste, skjøndt den i Virkelighed hører til det Første. — Gaarden ligger i en Dal, igjennem hvilken en Bæk eller lille Åa slynger sig, som rigtignok kun er noget over en Mil lang, — saa at under næsten hele dens Løb den venstre Bred dannes af Søderup Sogns Jorder, — men som har den Mærkelighed, at den driver ikke mindre end 6 Møller, tidligere endogsaa 7, af hvilke een blev nedlagt i Midten af forrige Aarhundrede. Hertil veed Sagnet at knytte et ret interessant Møde, som tillige giver os de ældste Bink med Hensyn til Gaardens Historie, hvorfor jeg vil meddele det fuldstændigt, uagtet det allerede flere Gange har været aftrykt. For mange hundrede Aar siden, fortælles der, var der en stor Torke et heelt Aar igjennem, saa at Folk intet Vand kunde faae til deres Møller og altsaa ikke vare istand til at male deres Korn. Dengang skal en Herremand af de Biller have boet i Sjælland og en Dag være gaaet paa sin Mark, meget bedrøvet og nedslaaet. Da mødte han en Dverg, som var ganske nøgen og laadden over hele Legemet og havde et Træ i Haanden, der var rykket op med Roden; denne standsede og spurgte Herremanden om hvad Grunden var til hans Bedrøvelse, men fik til Svar: „hvad kan det nytte om jeg siger Dig det, Du kan dog ikke hjælpe mig?“ Dvergen sagde: „Du er bedrøvet, fordi Du ei kan faae Dit Korn malet, og dog har Du mange Børn og Folk, som trænge til Brød!“ Men jeg skal vise Dig et Sted paa Din egen Grund, hvor Du kan bygge 7 Møller, som aldrig skulle mangle Vand!“ Efter hans Anviisning byggede Bille da de 7 Møller, som endnu ere at see ved Ellebro Dam og aldrig staae for Vand enten Vinter eller Sommer; til Grindring om, at Dvergen næst Guds Bistand havde frelst ham, satte Bille ham ved sit Baaben, hvor Familien

fører ham som Skjoldholder den Dag i Dag. Desuden forærede Dvergen ham et lille Horn, som længe blev opbevaret i Familien og skulde sikke denne imod at gaac under, men det er nu borte, skjøndt Slægten isvrigt dog stedse er baade rig og anseet. — At der ved dette Sagn er tænkt paa Aastrup, kan neppe være nogen Tvivl underkastet, thi Ellebrodam er Elverdamsbro ved Møllen og Kroen af samme Navn, der hvor Kongeveien fra Kjøbenhavns Amt gaar ind i Holbøks Amt, og de 7 Møller vare virkelig endnu til, dengang da Sagnet blev nedskrevet. Gaarden har da altsaa engang tilhørt Familien Bille, endskjøndt man derom ellers ikke har nogen Efterretning, og rimeligvis var dette i det 15de Aarhundrede, i det Mindste er den Første af Slægten, jeg har kunnet opbauge førte Dvergen som Skjoldholder, den i forrige Hefte omtalte Rigsraad Torben Bille til Sandholt og Søholm, Lehnsmænd paa Bordingborg Slot, under et Document af Aaret 1504, og det uden nogen af de senere Udsvyffelser, blot som en nøgen Mand med stort Skæg og lodden paa Kroppen, dog ikke paa Armene og Benene; paa Hovedet har han en rund Hat; noget Træ bærer han ikke i Haanden, hvilket ogsaa bedre vilde passe for en Kjempe eller Jette og siensynligen er en senere Tilfætning til Sagnet, der endnu mere er bleven forvandsket ved at Familien har forandret sin Skjoldholder til en fuldkommen Bildmand. — Den omtalte Torben Billes Farfader af samme Navn er uden al Tvivl meent i Sagnet, skjøndt han endnu ikke førte Dvergen i sit Baaben, — idetmindste vilde han bedst kunne passe, naar man ellers vil pille den tørre historiske Kiærne ud af Sagnets Blomster, — og hans Sønnesøn er maaskee den Første, der har tænkt paa at forevige Begivenheden ved at sætte den i sit Baabensskjold.

Den første Eier af Aastrup, der er kommet til min Kundskab, er ellers Rigsraaden og Ridderen Erik Krabbe til Bustrup, Aastrup og Bjørnholm, nu Høgholm, Befalingsmand paa Lundenes, en Søn af den bekendte Marsk Hr.

AASTRUP,

(i Sjælland, opført 1613)

Tyge Krabbe til Bustrup, som spillede en saa betydelig Rolle i Grevens Tiede. Erik Krabbe gjorde i Fædrelandets Tjeneste 18 Reiser til Udlandet og var en meget duellig og anseet Rigsraad under Christian den Trede og Frederik den Anden; denne Sidste gjorde ham 1560 til Ridder af Elephanten. Han er dog især bekendt for sin Kjærlighed til Videnskaberne, — hvilket ogsaa var Tilfældet saavel med hans Søster som med hans Datter, — lod baade Sars Grammaticus og den danske Riimkrønike udgive paa Ny, og den Sidste forøge med Kong Hans Historie, oversatte Jydsk Lov paa Plattysk og gjorde en fuldstændig Samling eller „en Concordants og fuldkommen Corpus“ af alle daværende danske Love, samt beskæftigede sig desuden noget med Digtkunsten, idet han forfattede fire Psalmer; han døde paa Aastrup den 5te Januar 1564 i sit 52de Aar og blev begravet i Soderup Kirke, til hvilken Aastrups Gierne gjerne søgte, skjøndt det ikke var deres Sognekirke. Man finder her endnu et smukt Epitaphium over ham og begge hans Fruer, Karen Lykke og Margrethe Reventlov, af hvilke den Første var en Sønnedatters Datter af den Torben Bille, til hvem jeg har troet at burde henføre det foran fortalte Sagn; Hr. Erik Krabbe har altsaa meget vel kunnet erholde sin Andeel i Aastrup med hende, — thi Gaarden var efter hiin Tids almindelige Skik deelt imellem flere, — og efterlod den til sin anden Søn Glob Krabbe, som løvrigt i Daaben var bleven kaldt Lucas, men altid benævnedes Glob, formodentlig efter sin Farfaders Broder. Han blev 1576, i sit 25de Aar, paa Nygaard i Jylland gift med Dørthe Skeel, men, da deres to eneste Børn døde før Faderen, faldt Aastrup ved dennes tidlige Død i Aaret 1584 til hans Broder Christian Krabbe til Bjørnholm, nu Højholm i Jylland, hvilket han dog ligesaa lidt eiede alene som Aastrup. — Dennes Søn Erik Krabbe skal have været Lehnsmænd i Christianopol og siges 1589 at have bygget Aastrup, hvorved da kunns maa tænkes paa Gaardens nordre Fløi, men Aarstallet er urigtigt, thi han var dengang endnu ikke fød; han blev uden Tvivl Landsdommer i Skaane, siden Lehnsmænd paa Sjærholm ved Horsens og flygtede ved Carl Gustavs Indfald i Jylland til Norge, hvor han døde i Lønsberg den 26de Novbr. 1659, i sit 66de Aar. — Ved Krigen og Landets Udælgelse er formodentlig Aastrup som saa meget Gods blevet saa udsuget og ødelagt at det ikke har kunnet bære de strax efter Souverænitærens Indførelse paalagte Skatter, hvorfor Erik Krabbes Arvinger have bortsolgt

deres Andeel i Gaarden eller snarere mistet den ved Execution, thi Ingen af disse synes senere at have havt Deel i Aastrup.

En anden Familie, der samtidigen med Krabberne nævnes som Eier af Aastrup, er Kruserne, hvis Adkomst til Gaarden uden Tvivl paa samme Maade maa udledes fra Billederne. Envold Kruse til Hjermitslevgaard, Nyomgaard og Steenalt i Jylland samt Aastrup i Sjælland, Rigsraad og Statholder i Norge, var i 28 Aar, fra 1580—1608, Rentemeister, i hvilken Tid han efterhaanden var forlehnet med Aastrup i Jylland, med Dueholms Kloster og Seystrup sammesteds; derefter blev han Rigsraad samt Statholder i Norge og Befalingsmand paa Aggershuus, hvilket Embede han beklædte indtil 1613, da han formedelst Alder og Svagelighed tog sin Afsted fra det byrdefulde Statholderstæb, og blev forlehnet med Tranefær paa Langeland; i Februar Maaned 1621 besøgte han Herredagen i Kjøbenhavn, tog derefter ud til sin Gaard Aastrup, hvor han blev syg og døde kort efter, den 8de Marts 1621; han ligger begravet i Roestilde Domkirke. Envold Kruse blev den 15de Februar 1596 gift med Else Marsolin, en Datter af Rigsraaden Jørgen Marsvinn til Dybøl i Skaane og Karen Gyldenskjærne til Clausholm; Brylluppet holdt den udvalgte Konge, Christian den Fjerde, paa Koldinghuus Slot. Denne Fru Else var en Sønnedatters Sønnedatters Datter af den tidligere omtalte Torben Bille, til hvem jeg henførte Sagnet om Dvergen, kan altsaa meget vel have arvet og tilbragt sin Mand hans Andeel i Aastrup; 1613 opførte de den nuværende Hovedbygningens østre Fløi, hvorfor ogsaa deres Navn tilligemed dette Aarstal endnu sees over Porten. — Deres tredje Søn, Tyge Kruse, arvede Familiens Andeel i Aastrup, men døde allerede den 2den Februar 1629, kun 25 Aar gammel, endnu forend Moderen, som levede indtil 1632; han var gift med den berømte Hannibal Sehesteds Søster, Fru Karen Sehested til Mland, der to Aar efter Mandens Død blev ubnavnt til Hovmesterinde for Kongens Børn med Christine Munk, men nogle Aar efter giftede sig anden Gang med Jørgen Seefeld til Bisborggaard og Baar i Jylland. Hendes eneste Søn af første Ægteskab, Tyge Tygesen Kruse til Aastrup og Steenalt, blev fød paa Aastrup 10 Uger efter Faderens Død og døde af Tæring i den unge Alder af 20 Aar hos sin Morfar paa Holmgaard i Jylland, 4 Uger efter sin Hjemkomst fra Udlandet; ved sit Testament stiftede han et Hospital

AASSTRUP,

(i Sjælland, opført 1613)

ved Steenalt, dog spuds hans Moder og Stedfader endnu før dette traadte i Kraft at have beklippet den udjatte Capital, 5000 Rdlr., til det Halve.

Tyge Kruses Andeel i Nastrup maa være tilfaldet hans Moder og Stedfader, da han ei var gift, og har da uden Tvivl været med i det Gods, hende og Manden tilhørende, hvori der efter Krigen blev gjort Execution af Creditorerne, og een af disse var formodentlig Gaardens næste Eier, den i sin Tid saa frygtede Generalprocureur og Etatsraad Peder Lauridsen Scavenius, en ypperlig Jurist, som har store Fortjenester af den danske Lov, men tillige en Mand, hvis blotte Navn indjog Skræk og Rædsel, thi saavel Generalfiskalen som Generalprocureuren betragtedes i hiin Tid som Mand, der saa omtrent kunde bringe Enhver i Fortræd. Scavenius døde 1685, hvorefter Generalprocureur Niels Benzou, siden Geheimeraad og Ridder (.: Storfors) af Dbr., en anden af Jørgen Seefelds Creditorer, kom i Besiddelse af Nastrup; han eiede i alt 6 Godser og blev 1679 optaget i den danske Adelsstand tilligemed Broderen Peder, der eiede fire. Efter ham arvede Sønnen, Conferentsraad Peder Benzou, hans Eiendomme, oprettede af nedlagte Bønderjorder endnu flere Gaarde, som han gav sit Navn, men folgte igjen adskillige, hvoriblandt Nastrup, som Generallieutenant Gregers Juel til Griskholm, Holbøks Ladegaard og Trudsholm, Ridder (.: Storfors) af Dannebrog, kjøbte; han var gift med Dineke Juel, en Datter af den berømte Admiral Niels Juel til Taasinge. — Generallieutenant Gregers Juel døde 1731, hvorefter Sønnen, Kammerherre og Ceremonimester Peder Juel, arvede alle fire Godser samt senere blev Eier af Aggersvold i Sjælland og Hverringe i Fyen, hvilket Sidste han oprettede til et Stamhuus, som endnu er i hans Efterkommeres Hænder, hvorimod han efterhaanden folgte alle sine øvrige Godser, deriblandt Nastrup 1736 for 42,000 Rdlr. til Etatsraad Johan Lichel, Dr. Medicinæ og første Borgermester i Kjøbenhavn, som døde strax efter, men i sit Testament bestemte at Nastrup skulde oprettes til et Stamhuus for hans eneste Søn, Just Valentin Lichel, Etatsraad og første Landsdommer i Fyen, samt tillige at der paa Soderup Kirkegaard skulde opføres et Hospital. Begge Dele skeie; Etatsraad J. V. Lichel tog sin Afsked fra sit juridiske Embede og trak sig tilbage til Stamhuset, hvor han døde 1743 uden at efterlade sig mere end een Datter i Live, nemlig Elisabeth Hedvig Lichel, der Aaret efter, kun 15 Aar gammel, blev gift med Caspar Christopher Bartholin, siden Conferentsraad og Justitiarius i Høieste-Ret,

som var Enkemand og 29 Aar ældre end den unge Frue, men dog overlevede hende, efterjom hun allerede døde efter 11 Aars Ægteskab, i sit 26de Aar. Af deres Børn arvede Etatsraad og Høieste-Retsassessor Johan Lichel Bartholin Stamhuset, som han 1799 ved sin Død efterlod sin Søn af samme Navn, der dog den 14de Mai 1803 fik Kongelig Bevilling paa at afhænde det, imod at Raldsretten til de tre Kirker blev Kongen overdraget samt at der af Kjøbesummen blev indstaaende en Fideicommisscapital paa 90,000 Rdlr. i Godset; den er nu svunden ind til 31,500 Rbd. — Stamhusets Størrelse var 1801:

Sri Hovedgaardstart: Ager og Eng	67 Tdr. 1 Sk. 1 Fd. „	Alb.
Nyrupgaard, stattede men ei tiendefri	14 = 5 = „ = „ =	
Skovskyd	21 = 2 = „ = „ =	
Areal: Agerjord 213 Td. 4 Sk. Land; Eng		
126 Tdr. Land.		
Bøndergods: Ager og Eng	497 = 7 = 1 = 1½ =	
Skovskyd	23 = 2 = 1 = 1½ =	
Møllekyld	42 = 4 = „ = „ =	
Matri. Tiender: Saaby Sogns Kirke med Kirket.	66 = 4 = „ = „ =	
ditto ditto Kongetiende	66 = 4 = „ = „ =	
Soderup Sogns Kirke og Kirketiende	55 = 2 = 2 = 2 =	
Effikstrup Sogns Kirke og Kirketiende	20 = 2 = 2 = 2 =	

Salt Hartkorn af alle Slags . . 875 Tdr. 3 Sk. 1 Fd. 1½ Alb.

Hoveriet blev affattet 1794 imod en aarlig Afgift af 22 Rdlr. af hver Gaard, samt nogle Reiser, Gjødnings- og Gjerdeskjørter. Godset beboedes af 68 Gaardmænd og 85 Huusmænd, Jordebogens Indtægter vare 2522 Rdlr., 1 Td. Rug, 255 Tdr. Byg, 23 Tdr. Havre, 5 Lam, 12 Høns, 17 Gæs og 12 Sneje Æg.

Den kongelige Tilladelse benyttedes 1805, da Gaard og Gods folgtes for 312,000 Rdlr. til den bekjendte Generalrigscommissair von Schmidten, der har spillet en saa vigtig Rolle i vort Landbovæsens nyere Historie og efterhaanden skal have været i Besiddelse af 10,000 Tdr. Hartkorn, hvoraf nu den største Deel er Selveiendom, — thi Ingen har mere end han bidraget til Selveiendommens Udbredelse. — Dette var dog ikke Tilfældet paa Nastrup, som han 1810 folgte til Captain og Grosferer Hans Peter Kofod, en Bornholmer,

AASSTRUP,

(i Sjælland, opført 1613)

som ved sin Fart paa China havde erhvervet sig en betydelig Formue. Han døde 1812, hvorefter hans Enke, Statsraadinde Marie Kofoed fød Bohn, saa bekendt for sin Godgjørenhed, beholdt begge hans efterladte Godsfer, Aastrup og Holbeks Ladegaard, indtil sin Død i Aaret 1838, da de bleve solgte ved Auction. — Aastrup kjøbte Grev Siegfried Raben for 161,200 Rbdlr. og afhændede det igjen 1842 til den nuværende Gier, Major von Dannemand.

Hovedgaarden bestaaer af to grundmurede sammenbyggede Huse, hvert paa to Etager og opførte til forskjellige Tider; Ladegaarden er af Bindingsværk. Begge Dele ere omgivne af Grave og igjennem Haven løber den alt omtalte lille Bæk eller Åa, som danner Herreds-, Amts- og Sogneffjeldet; til Haven støder en smuk Skov, og det Hele har en ret venlig Belliggenhed, skjøndt Egnen ellers ikke kan kaldes smuk. Hosstaaende Prospect er taget fra Vest siden og den Flei, som her falder meest i Vinene, er den som Erik Krabbe skal have opført, medens den anden større er bygget af Luvold Kruse 1613. Gaard og Gods udgjøre nu efter den nye Matricul: fri Hovedgaardstaxt 60 Tdr. 3 Skp. 2 Fdk. 2½ Alb., Bøndergods 448 Tdr. 2 Skp. 2 Fdk. 2½ Alb., Skovskylv 2 Tdr. 3 Skp., Møllekylv 36 Tdr. 1 Skp., foruden Kirkerne og Tjenderne, hvilket alt er mig opgivet saaledes:

Hovedgaardens nye Matriculs Hartkorn i Roskilde Amt er privilegeret Ager og Eng 39 Tdr. 4 Skp. 1 Fdk. 1½ Alb., uprivilegeret Skovskylv 2 Tdr. 3 Skp. ½ Alb. Bøndergodssets Hartkorn uprivilegeret Ager og Eng 134 Tdr. 1 Skp. ½ Alb. og Møllekylv 2 Tdr. 5 Skp. Tjenderne ere Saaby Sogns Konge- og Kirketiende, hver Tiende matriculeret for 66 Tdr. 4 Skp med tiendeydende Hartkorn 747 Tdr. 6 Skp. 2 Alb. Hovedgaardens Areal er 400 Tdr. Land, og Skovenes 500 Tdr. Land med en sluttet Bestand af Bøg og lidet Eg. Skovene ere alle i Fred, og de enkelte aabne Pletter i disse Aar især beplantede med Fyr og Eg. Til Gaarden høre 3 Kirker, Soderup, Saaby og Eskildstrup.

Hovedgaardens Hartkorn i Holbeks Amt er privilegeret 20 Tdr. 7 Skp. 1 Fdk. 1½ Alb. og Bøndergodsset uprivilegeret 314 Tdr. 1 Skp. 2 Fdk. 2½ Alb., Møllekylv 33 Tdr. 4 Sk. Til Godsset høre 3 Vandmøller, 2 Kroer, 53 Gaarde. Foruden Saaby Sogns tiendeydende Hartkorn haves: Soderup Sogns Kirketiende med tiendeydende Hartkorn 386 Tdr. 6 Skp. 1 Fdk. ½ Alb., Eskildstrup Sogns Kirketiende med 222 Tdr. 2½ Alb., Kongetienden af 6 Gaarde eller 50 Tdr. Hartkorn.

